

פרשת שמיני

דיני בעלי החיים: הטמא והטהור, הנאכל ואשר לא יאכל (פרק י"א)

מאת הרב אלחנן סמט

- א. מבנה הפרק והבחנת הנושאים הנידונים בו
- ב. האם איסור האכילה של בעל חיים הוא הגורם להיותו מטמא?
- ג. ההבחנה בין "שקץ" ל"טמא" באיסורי אכילה
- ד. איסור אכילה משום "שקץ" ואיסור אכילה משום "טמא"
- ה. היקף הלאו על אכילת בהמות וחיות טמאות
- ו. שרץ הארץ

א. מבנה הפרק והבחנת הנושאים הנידונים בו

בסופה של פרשתנו, בפרק י"א פסוקים א-מז, מצויה יחידה גדולה העוסקת בדיניהם של בעלי החיים השונים בשני תחומים: א. בעניין היתר אכילת חלק מהם ואיסור אכילת האחרים; ב. בעניין היות נבלתם של כמה מינים מהם מטמאה במגע. בראש הפרק פתיחה כללית:

א-ב₁ וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אלהם

דברו אל בני ישראל לאמר

ובסיומו חתימה לשני הנושאים הנידונים בו:

מו-מז זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת במים

ולכל נפש השרצת על הארץ.

להבדיל בין הטמא ובין הטהור

ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל.

הפרק נחלק לשתי מחציות שוות, בנקודה שבה חל המעבר מנושא המאכלות לנושא הטומאה:

מחצית א פסוקים א-כג - המותר והאסור באכילה. פתיחתה (ב₂): "זאת החיה אשר תאכלו".

מחצית ב פסוקים כד-מז - בעלי החיים שנבלתם מטמאה. פתיחתה (כד): "ולאלה תטמאו".

בכל אחת מן המחציות ישנן 4 פסוקות, וכל פסקה מוקדשת לקבוצה מסוימת של בעלי חיים שיש להם מכנה משותף (דגים והחי במים, עופות, שרץ העוף, שרץ הארץ וכדומה) ולדיניהם של אותם בעלי חיים בתחום האכילה או הטומאה. הנה טבלת המבנה:

מחצית א (א-כג) דיני אכילה מחצית ב (כד-מז) דיני טומאה

(א-ב₁) פתיחה כללית

1. (ב-ח₂) סימני החיות הנאכלות ופירוט 4 החיות האסורות (כד-כח) טומאת נבלת בהמות וחיות חסרות סימני כשרות

2. (ט-יב) סימני הדגים המותרים (כט-לח) טומאת נבלת שמונה שרצי הארץ ודיני הדברים המקבלים טומאה

3. (יג-יט) רשימת העופות האסורים (לט-מ) טומאת נבלת בהמות המותרות באכילה

4. (כ-כג) איסור שרץ העוף והיתר 4 מינים שלו (מא-מה) איסור אכילת כל שרץ הארץ (מו-מז) חתימה כללית

כבר עיון ראשון בהרכב המחצית השנייה מעורר שאלה בנוגע לאחדות הנושאים הנידונים בה: הפסקה הרביעית (פסוקים מא-מה) עוסקת באיסור אכילת "כל השרץ השרץ על הארץ", ואם כן היא שייכת למחצית א, העוסקת בדיני מאכלות, ולא למחצית ב, העוסקת בדיני טומאה.

האם גם במחצית א ישנה חריגה מדיני מאכלות - שבהם היא עוסקת - אל דיני טומאה - השייכים למחצית ב? אכן ישנה חריגה כזו, אלא שהיא קטנה בהיקפה וכמעט שאינה מורגשת: בפסקה הראשונה, כשבאה התורה לסכם את איסורן של 4 החיות הנושאות רק סימן טהרה אחד, נאמר:

ח מבשרם לא תאכלו

ובנבלתם לא תגעו

טמאים הם לכם.

שלוש המילים המודגשות שייכות בפירוש לדיני טומאת נבלתם של חיות אלו - נושאה של המחצית

השנייה. דווקא מפני שמדובר בשלוש מילים, ולא בפסקה עצמאית ונבדלת, בולט לעין ערבוב התחומים.

אין זו הבעיה היחידה המתעוררת מעיון בסדר הדברים שבשתי המחציות, אולם בעיה כפולה זו, של ערבוב הנושאים, היא הבולטת ביותר, וחשיבותה רבה לבירור שאלתנו הבאה.

ב. האם איסור האכילה של בעל חיים הוא הגורם להיותו מטמא?

האם ישנו קשר מהותי בין שני הנושאים הנידונים בפרקנו, או שמא הם מצויים תחת קורת גג ספרותית אחת רק מחמת היות שניהם עוסקים בדיניהם של בעלי חיים ומצריכים את מיונם? אין שאלתנו נשאלת בתחום טעמי המצוות, תחום שהוא ספקולטיבי במידה רבה, במיוחד במה שנוגע לשני הנושאים הנידונים בפרקנו. אנו שואלים רק זאת: האם העיון **במבנה הפרק ובסגנון** הדברים הנאמרים בו עשוי להביאנו לגילוי זיקה רמוזה בין שני הנושאים הנידונים בו? זיקה כזו, אם תתגלה ותוגדר כהלכה, תוכל אולי לקדם את הבנתנו בטעמים של שני הנושאים הללו, או לפחות של אחד מהם.

סדר הדיון בפרקנו, שבו מתחילים בדיני מאכלות (במחצית א) ואחר כך עוברים לדיני טומאה, מעלה על הדעת שאיסור האכילה של בעלי חיים מסוימים הוא שגורם לכך שאותם בעלי חיים מטמאים במותם. השוואת שתי המחציות של פרקנו תגלה שאין הדבר כך: רק הפסקה הראשונה במחצית א, העוסקת בדיני האכילה של היונקים הגדולים - החיות והבהמות המותרות באכילה והאסורות בה - נידונה במחצית ב לעניין טומאה: בפסקה הראשונה במחצית ב נידונה טומאת נבלתם של החיות חסרות סימני הכשרות, ובפסקה השלישית נידונה טומאת נבלתן של "הבהמה אשר היא לכם לאכלה". לעומת זאת, בשלושת סוגי בעלי החיים הנידונים בהמשך מחצית א - הדגים וחיות המים, העופות ושרץ העוף - אין כלל דין של טומאת מגע (או משא), לא במינים המותרים באכילה ולא במינים האסורים בה.

כיוצא בדבר במה שנוגע לשרץ הארץ: זוהי הקבוצה הגדולה ביותר של מיני בעלי חיים האסורים באכילה: "כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים" (פסוק מב). אולם רק שמונה מתוכם, המנויים בפסוקים כט-ל, מטמאים במותם, ואילו כל שאר אלפי המינים של זוחלים וחרקים ורכיכות אסורים הם באכילה, אך אינם מטמאים במותם.

כבר הזכרנו כי בפסוקים לט-מ נידונה טומאת הנבלה של "הבהמה אשר היא לכם לאכלה". מדובר כאן במינים המותרים באכילה, ובכל זאת אם לא נשחטו כדין אלא מתו כדרכם (או בדרך שאינה שחיטה המכשירה את אכילתן) - הרי הם מטמאין.

מכל האמור עד כאן מתברר שאיסור האכילה החל על מינים מסוימים של בעלי חיים אינו גורם בהכרח להיותם מטמאים במותם, ואילו היתרם של מינים אחרים אינו מונע את היותם מטמאים במותם. אמנם נכון הוא שאין שום בעל חיים מטמא במותו מתוך מצב שבו הוא מותר באכילה, שהרי בהמה כשרה שמתה שלא על ידי שחיטה הרי היא אסורה באכילה מעצם היותה נבלה.

ג. ההבחנה בין "שקץ" ל"טמא" באיסורי אכילה

הבה נבחן עתה את המונחים שבהם משתמש פרקנו לציון דיניהם של בעלי החיים שבהם הוא עוסק בשני התחומים הנידונים בו.

בשלוש הפסקות הראשונות של מחצית ב, העוסקות בדיני בעלי החיים המטמאים במותם, שולט רק מונח אחד: "טמא". מילה זו חוזרת שם 18 פעמים, הן כתואר, ביחס לבעלי החיים עצמם ("טמאים הם לכם"), והן כפועל, ביחס למי או למה שבא עמם במגע ("טיטמא עד הערב").

במחצית א, לעומת זאת, מצוינים בעלי החיים האסורים באכילה בשני מונחים שונים: "טמא" ו"שקץ". לכאורה באים שני המונחים להביע אותו דבר עצמו: ריחוק ותיעוב של בעל החיים האסור באכילה. ואם כך הוא, עשויים שני המונחים הללו להתחלף זה בזה. ואכן, מה שמכונה בפרקנו "שקץ", מכונה במקומות אחרים בתורה "טמא". אולם נדמה שבפרקנו השימוש בשני המונחים הללו מדוקדק ומכוון, ויש לשים אליו לב דווקא משום שהמילה "טמא" מצויה בפרקנו בשני הקשרים שונים לכאורה.

במחצית א מצויה המילה "טמא" רק בפסקה הראשונה, והיא חוזרת בה 5 פעמים ביחס לארבע החיות האסורות באכילה: פעם אחת לכל אחת מהן בנפרד, ופעם חמישית ביחס לכולן כאחת. אין שום מונח אחר המתייחס לחיות האסורות בפסקה זו.

אולם ביחס לדגים וחיות המים האסורים באכילה משתמש פרקנו רק במונח "שקץ" (כשם עצם או כפועל) ארבע פעמים, ביחס לעופות האסורים באכילה פעמיים נוספות (בפסוק הפתיחה ג), וביחס לשרץ העוף האסור באכילה עוד פעמיים (בפתיחת הפסקה ובסיומה). **המילה "טמא" אינה מופיעה כלל בשלוש הפסקות הללו.**

האם מקרי הדבר שרק המינים המוזכרים בפסקה הראשונה של מחצית א כ"טמאים" הם (א) דומיהם) המוזכרים גם במחצית ב כמטמאים במגעם ומשאם, ואילו המינים שבהמשך מחצית א, המוגדרים כ"שקץ", אינם נזכרים כלל במחצית ב, משום שאינם מטמאים? הקשר בין "טומאת" אותם מינים הן לאכילה והן למגע, הרי מפורש באותו פסוק המסכם את איסור 4 החיות המטמאות שכבר הוזכר לעיל:

ח מבשרם לא תאכלו

ובנבלתם לא תגעו

טמאים הם לכם.

הרי מפורש הדבר, שהיותם "טמאים לכם", יש לו שתי תוצאות: איסור אכילה מבשרם, וטומאה לנוגע בהם. צירוף מילים זה - "טמא / טמאה / טמאים הם לכם" - החוזר בפסקה זו 5 פעמים, מופיע גם במחצית השנייה:

כו טמאים הם לכם, כל הנגע בהם יטמא.

כז טמאים הם לכם, כל הנגע בנבלתם יטמא עד הערב.

ושוב בפסוקים כח ו-לא.

כמעט שאין מנוס מן המסקנה, שהזיקה בין שני תחומי הדיון בפרקנו היא הפוכה מזו שנבחנו בסעיף הקודם: לא איסור האכילה הוא שגורם לטומאה, אלא הטומאה באותם מינים המטמאים במותם היא הסיבה להיותם אסורים באכילה! אין בכוונתנו לומר שאיסור האכילה של אותם מינים אינו אלא איסור להיטמא. כידוע, על פי התורה שבעל פה אין כלל איסור להיטמא בטומאת נבלה, אלא הדבר הוא רשות (ורק מי שחייב בכניסה למקדש או באכילת קודש צריך להיזהר בכך). איסור האכילה הוא איסור עצמאי, העומד בפני עצמו, אולם סיבתו היא שהדבר הנאכל הוא **טמא בהגדרתו** (בהלכות טומאת מגע), והתורה אסרה **אכילת** דבר טמא (אף שלא אסרה את ההיטמאות לו במגע). מעתה, אפשר שאף איסור אכילת נבלה (דברים י"ד, כא) נובע מחמת היותה מוגדרת בפרשתנו כדבר "טמא" (- היא מטמאה במגע ובמשא) ואינה ראויה לאכילה ל"עם קדוש", כפי שהדבר מנומק בספר דברים.

ד. איסור אכילה משום "שקץ" ואיסור אכילה משום "טמא"

נמצא כי לאיסורי האכילה של מינים שונים של בעלי חיים ישנם שני טעמים שונים, התלויים במיהותם של אותם מינים: הדגים ויצורי המים האסורים, העופות האסורים ושרץ העוף האסור - כולם אסורים מחמת היותם "שקץ". וכך הסביר ר"י בכור שור את איסורם (י"א, ב):

כאדם שאומר לעבדו: אתה רגיל אצלי, אל תמאס עצמך במאכלים מאוסים ומזוהמים... ואדם מזוהם אינו ראוי לבוא לפני המקום.

נראה שהמונח "שקץ" אכן מביע תיעוב ומיאוס, כדברי ר' שמעון בן אלעזר (בכורות לו ע"א) "דברים שהנפש קצה בהם, נבלות וטרפות, שקצים ורמשים". ואכן, חכמים אסרו מדבריהם דברים נוספים שיש בהם משום זוהמה:

אמר רב אחאי: המשהה נקביו עובר משום 'לא תשקצו' (ויקרא כ', כה).

אמר רב ביבי בר אביי: האי מאן דשתי בקרני דאומנא (זה ששותה בקרן מקיז הדם - שבה הוא מוצץ דם) עבר משום 'לא תשקצו' (מכות דף טז ע"ב).

אולם במה שנוגע לחיות הגדולות האסורות באכילה, כגון הגמל והארנבת והחזיר והסוס ושאר היונקים, שיש מהם הגדלים במשק האדם ויש מהם החיים בטבע והאדם צד אותם, בהם אין חש האדם מיאוס ותועבה כמו ב"שקץ" שאסרה תורה. הטעם לאיסורם מפורש בפרקנו:

ד-ח אך את זה לא תאכלו... את הגמל... **טמא הוא לכם.**

... ואת השפן... **טמא הוא לכם.**

... ואת הארנבת... **טמא הוא לכם.**

... ואת החזיר... **טמא הוא לכם.**

מבשרם לא תאכלו, ובנבלתם לא תגעו **טמאים הם לכם.**

הצירוף החוזר "טמא הוא לכם" מהווה כאן **נימוק** לאיסור אכילתם, ולא הגדרתו של איסור זה. את הפסוק המסכם אפשר שיש לפרש כך: 'מבשרם לא תאכלו **שהרי** בנבלתם לא תגעו שכן טמאים הם לכם', ואין ראוי לכם לאכול מזון שהוא מטמא במגעו. על פי פירוש זה עוסקת הפסקה הראשונה **כולה** (ולא רק המילים "ובנבלתם לא תגעו") גם בדיני טומאה וטהרה בקבעה כי ארבעת בעלי החיים הללו טמאים.

ה. היקף הלאו על אכילת בהמות וחיות טמאות

בין אם נקבל את שני הטעמים לאיסורי המאכלות בפרקנו, אלו שהוזכרו בסעיף הקודם, ובין אם לא

נקבלם, דבר אחד נוכל לומר בכל זאת: היות בעל חיים "טמא" (- במותו, לעניין טומאת מגע) הוא סיבה להיותו אסור באכילה, יהא טעמו של דבר מה שיהיה. אם כך הדבר, אפשר שיש בידנו מפתח לשאלה שבה נתחבטו הראשונים: בראש פרקנו הותרו לאכילה "כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלת גרה בבהמה, **אתה תאכלו**" - "שומע אני שכל שאינה מעלת גרה ומפרסת פרסה אסורה, ולא הבא מכלל עשה - עשה הוא". כך כתב הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות פרק ב הלכה א על פי הספרא במקומנו, ואף המשך דבריו הוא על פי הספרא: ובגמל ובחזיר ובארנבת ובשפן נאמר 'אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה' וגוי' - הא למדת שהן בלא תעשה, ואף על פי שיש בהן סימן אחד. **וכל שכן שאר בהמה טמאה וחיה טמאה שאין בה סימן כלל - שאיסור אכילתה בלא תעשה**, יתר על עשה הבא מכלל 'אותה תאכלו'.

על כך מקשה רמב"ן בפרשתנו (י"א, ג ד"ה כל מפרסת פרסה):
אם כן, לא יהא לוקה על שאר בהמה טמאה (- חוץ מן הארבע הנזכרות בכתוב), שאינה באה אלא מדין קל וחומר, שאין מזהירין מן הדין (- אין מענישים על איסור שנלמד בקל וחומר - מכות ה"ע"ב).

לפיכך כתב הרמב"ן הסבר אחר לאיסור שאר הבהמות הטמאות (שאינו מקל וחומר), ואילו המגיד משנה (על הרמב"ם הנזכר) תירץ את דברי הרמב"ם (והברייתא בספרא).
אם נתבונן בפסקה הפותחת את מחצית ב נראה כי בעלי החיים שהיא מציינת כמטמאים במגע ובמשא הם אלה:

כו כלל הבהמה אשר הוא **מפרסת פרסה ושסע איננה שסעת וגרה איננה מעלה** טמאים הם לכס, כל הנגע בהם יטמא.

כז **וכל הולך על כפיו** בכל החיה ההלכת על ארבע טמאים הם לכס...
מבחינת מיונם של היונקים, משלימה פסקה זו את הפסקה הפותחת את מחצית א: שם נידונו הבהמות בעלות שני סימני הכשרות (והן שלוש הבהמות ושבע החיות שנמנו בדברים י"ד, ד-ה), וכן 4 החיות הנושאות רק סימן אחד מבין השניים.

בפסקה שבמחצית ב נידונו בפסוק כו הבהמות שיש להן סימן אחד פגום - אלו שיש להן פרסה אחת, אך זו אינה נחלקת לשתיים (- אינה 'שסעת שסע'), והם הסוס והחמור והקרוב אליהם, ואילו בפסוק כז נידונו כל שאר היונקים שאין להם כל סימן כשרות, שהם ההולכים על כפיהם: החתול והכלב והדוב והאריה והנמר והקוף וכל השאר. צירוף שתי הפסקות נותן לנו את כל היונקים היבשתיים הגבוהים. והנה, נאמר במפורש הן על נושאי סימן כשרות אחד כי "טמאים הם לכס" (ח), הן על נושאי סימן כשרות אחד פגום כי "טמאים הם לכס" (כו), והן על חסרי כל סימן שהוא, ההולכים על כפיהם, כי "טמאים הם לכס" (כז). על פי דברינו מכוון צירוף מילים זה בכל שלושת הסוגים הללו לאותו דבר עצמו: טמאים הם במותם ומטמאים במגעם. אולם על פי דברינו גם תוצאה אחת לכך: כולם אסורים באכילה מטעם זה שהם מינים טמאים! ואם כן ישנם פסוקים מפורשים שעל פיהם ניתן לאסור את כל החיות הטמאות הללו ולכללן בקטגוריה אחת: "טמאים הם לכס".

ו. שרץ הארץ

עד עתה התעלמנו משרץ הארץ ומן המונחים המתארים את איסור אכילתו בסופו של פרקנו. כאן לא נמצא אותה הבחנה בין "שקץ" ל"טמא", שמצאנו במחצית הראשונה של הפרק:

מא וכל השרץ השרץ על הארץ **שקץ** הוא, לא יאכל.
מב כל הולך על גחון... עד כל מרבה רגלים... לא תאכלום כי **שקץ** הם.
מג אל **תשקצו** את נפשתכם בכל השרץ ולא **תטמאו** בהם **ונטמתם** במ.
מד... והתקדשתם והייתם קדשים... ולא **תטמאו** את נפשתכם בכל השרץ הרמש על הארץ.

שלוש פעמים משתמש הכתוב במונח "שקץ" (פעמיים כשם ופעם כפועל), וכנגדן מסיים הכתוב בשלוש פעמים אחרות בשורש טמ"א כפועל. מהו פשר הדבר?

קבוצת בעלי החיים המנויים ב'שרץ הארץ' היא הקבוצה היחידה בפרקנו שבתוכה קיימת הבחנה בין מינים המטמאים במותם למינים שאינם מטמאים. בקבוצת הבהמות והחיות מטמאים כל המינים במותם ("הבהמה אשר היא לכס לאכלה" - רק אם לא נשחטה), ואילו בשאר הקבוצות - החי אשר במים, העופות ושרץ העוף - אין שום מין מטמא במותו. אולם בשרץ הארץ מנתה התורה לעיל (כט-לא) 8 שרצים ש"כל הנגע בהם במתם יטמא עד הערב".

נמצא כי באיסור האכילה של שרץ הארץ ייתכנו שני טעמים: ביחס לרוב רובם של בעלי החיים המנויים בקבוצה זו תקף המונח "שקץ" והטעם הכלול בו (ראה סעיף ד לעיל). אולם ביחס לשמונה מינים מתוך שרץ הארץ, הם אלו המטמאים במותם, **ישנו טעם אחר, או אולי טעם נוסף**, להיותם אסורים באכילה: "אלה הטמאים לכס" (פסוק לא). לפיכך מנמקת התורה את איסור אכילת שרץ

הארץ בשני הטעמים: "שקץ הם... אל תשקצו את נפשתיכם... ולא תטמאו בהם ונטמתם בס".
וכאן ניתן לשאול: הרי רק שמונה הם השרצים המטמאים, ואילו הללו שאינם מטמאים רבים לאין
שיעור, ומדוע משתמשת התורה בשרש טמ"א שלוש פעמים (כשם שהיא עושה בשרש שק"ץ)?
התשובה על שאלה זו מכניסה אותנו לדיון בשאלה מה טעמה של טומאה זו, ומה קנה המידה שעל פיו
קבעה התורה מי הם המינים המטמאים. לא נוכל להאריך בכך, אלא לרמוז: המוות והמגע בו הם
המטמאים. אולם רק היצורים שחיייהם קרובים אל האדם והם בעלי ערך לגביו, מותם מהווה סיבה
לטומאה, ואילו הללו שחיייהם "נמוכים" בערכם (כגון הדגים והחגבים, שהמותרים שבהם אינם
מצריכים שחיטה כלל), או שחיייהם רחוקים מן האדם משום שאינם חיים בחברתו (כגון העופות),
אינם מטמאים במותם.

היצור שמותו הוא הסיבה החמורה ביותר לטומאה הוא כמובן האדם עצמו (במדבר י"ט), שבמותו
הוא "אבי אבות הטומאה", והוא מטמא אף באוהל. אחריו באים היונקים היבשתיים הגדולים -
הבהמות והחיות המחלקות עם האדם את הארץ (תהילים ק"ד, יד, ושם כ-כג), שבמותן הן מטמאות
גם במגען וגם במשאן. אולם גם בין 'השרץ השורץ על הארץ' ישנם כמה מינים חשובים וקרובים אל
האדם: הם חיים בחברתו או בסמוך אליו וקרובים אל תודעתו, ועל כן הם ניצודים תדיר על ידו לשם
שימוש בשרם ובעורם. הוא ששינינו במסכת שבת (פי"ד מ"א):
שמונה שרצים האמורים בתורה - הצדן והחובל בהן חייב,

ושאר שקצים ורמשים - החובל בהן פטור...

אף מותם של אלו הוא סיבה להיותם מטמאים, אמנם במגע בלבד. מכאן מובן שחשיבותם של שמונה
השרצים הללו בתוך כלל שרץ הארץ רבה ביותר, ואין כאן שאלה סטטיסטית. האזהרה על אכילת
שרץ הארץ מכוונת בראש וראשונה אל שמונה הללו, שכנראה היו נאכלים בפועל על ידי בני אדם יותר
מן השאר (ראה לדוגמה ישעיהו ס"ו, יז).

עתה נוכל לבאר את מה שהתקשינו בו בראש עיונו: את מקומה של הפסקה בפסוקים מא-מה-
האוסרת את אכילת שרץ הארץ בסוף הפרק ובסוף המחצית העוסקת דיני טומאה. פסקה זו, כפי
שראינו, מכילה איסורי אכילה מורכבים, הן כאלה הנובעים מהיות שרץ הארץ בבחינת "שקץ" והן
כאלה הנובעים מהיותו "טמא". מורכבות זו מובנת רק לאחר שקראנו כי בקבוצה זו ישנם שמונה
מינים מטמאים, ואילו שאר בני הקבוצה הזו אינם מטמאים. על כן השלימה הפרשה את איסורי
האכילה לאחר סיום דיני הטומאה באותה פסקה, המבוססת על הכרת דיני הטומאה.
וטעם נוסף לכך: כזכור, הכותרת של המחצית הראשונה של פרקנו היא (פסוק ב) "זאת החיה אשר
תאכלו" (וראה הערה 1). ואכן, בכל קבוצות בעלי החיים אשר נידונו בארבע פסקותיה של מחצית זו
מצויים מינים כשרים לאכילה, וכנגדם כאלו האסורים באכילה. קבוצת שרץ הארץ היא הקבוצה
היחידה שאין בה ולו מין אחד המותר באכילה. על כן אין היא נכנסת תחת הכותרת "זאת החיה אשר
תאכלו", אלא היא באה כנספח בסוף הפרשה.

* *
*

פרקנו הוא הפותח את סדרת הדינים בספר ויקרא שיעדם המוצהר הוא אידיאל הקדושה:
מד והתקדשתם והייתם קדשים
כי קדוש אני.

כדי להרשם יש לשלוח בקשה לכתובת

MAJORDOMO@ETZION.ORG.IL

עם התוכן:

.GET YHE-TEST H-SUBSCRIBE

קיימת גם מערכת שיעורים באנגלית. כדי לקבל רשימת השיעורים, יש לשלוח בקשה לכתובת:

LISTS@VBM-TORAH.ORG

עם התוכן:

.GET YHE-ABOUT COURSES

בשאלות אפשר לפנות למשרד הישיבה 02-9931-456 ולבקש את משרד האינטרנט, או לכתוב לכתובת

YHE@JER1.CO.IL

כל הזכויות שמורות 2000 לשיבת הר עציון ולרב אלחנן סמט.